

PECULIARITIES OF PRODUCTION OF AGRICULTURAL PRODUCTS IN KARAKALPAKSTAN

Bakhyt B. Mambetnazarov

Researcher

Karakalpakstan Institute of Agriculture and Agrotechnologies

Nukus, Uzbekistan

E-mail: mambetnazarov0190@mail.ru

ABOUT ARTICLE

Key words: Development strategy, transformation of economic sectors, growth points, family farms, statistical grouping, analytical calculation.

Received: 23.08.22

Accepted: 25.08.22

Published: 27.08.22

Abstract: The article focuses on the study of issues such as agro-ecological features of the Republic of Karakalpakstan, improvement of economic mechanisms for the development of family-based entrepreneurship in rural areas, study of theoretical and methodological problems related to sustainable economic development, effective use of specific features of the region and development of new approaches. Also, the result of agrarian reforms in the world and our country, the specific positive features, scale and possibilities of effective use of all forms of agribusiness: large, medium and small, to increase food resources in the agrarian sector of the economy, were studied. Therefore, it is necessary to have a deeper understanding of the social-economic nature of the concept of the family economy, its signs and structural-functional characteristics, and the laws of development, which are becoming more and more important for the development of our country as a subject of the market economy. Proposals and recommendations on expanding the participation of family farms in ensuring socio-economic stability in the country by increasing the income of the population in the village, reducing the level of unemployment, and growing the layer of middle owners are presented.

ҚОРАҚАЛПОҒИСТОНДА ҚИШЛОҚ ХЎЖАЛИК МАҲСУЛОТЛАРИ ИШЛАБ ЧИҚАРИШНИНГ ЎЗИГА ХОС ХУСУСИЯТЛАРИ

Бахыт Б. Мамбетназаров

Тадқиқотчи

Қорақалпоғистон қишлоқ хўжалиги ва агротехнологиялар институти

Нукус, Ўзбекистон

E-mail: mambetnazarov0190@mail.ru

МАҚОЛА ҲАҚИДА

Калит сўзлар: Тараққиёт стратегияси, иқтисодиёт тармоқларини трансформация қилиш, ўсиш нуқталари, оила хўжаликлари, статистик гуруҳлаш, аналитик ҳисоб.

Аннотация: Мақолада Қорақалпоғистон Республикаси агро-экологик хусусиятлари, қишлоқ жойларда оилавий асосдаги тадбиркорликни ривожлантиришнинг иқтисодий механизмларини такомиллаштириш, барқарор иқтисодий ривожлантиришга оид назарий-методологик муаммоларни ўрганиш, ҳудуднинг ўзига хос хусусиятларидан самарали фойдаланиш ва янгича ёндашувларни ишлаб чиқиш каби масалалар тадқиқига алоҳида эътибор қаратилган. Шунингдек, жаҳон ва мамлакатимиздаги аграр ислохотлар натижаси, иқтисодиётнинг аграр соҳасида озик-овқат ресурсларини қўпайтириш учун агротижорат юритишнинг барча: йирик ва ўрта ҳамда кичик шакллариининг ўзига хос ижобий хусусиятлари, кўлами ва мавжуд имкониятларидан унумли фойдаланиш имкониятлари ўрганилган. Шу боис, бозор иқтисодиёти субъекти сифатида мамлакатимиз ривожига тобора катта аҳамият касб қилаётган оила хўжалиги тушунчасининг ижтимоий – иқтисодий моҳияти, унинг белгилари ва таркибий – функционал хусусиятларини, ривожлантириш қонуниятларини чуқурроқ билиш талаб этилади. Қишлоқда аҳоли даромадини ошириш, ишсизлик даражасини пасайтириш, ўрта мулкдорлар қатламини ўстириш орқали оилавий хўжаликларнинг мамлакатдаги ижтимоий-иқтисодий барқарорликни таъминлашдаги иштирокини кенгайтириш бўйича таклиф ҳамда тавсиялар баён этилган.

ОСОБЕННОСТИ ПРОИЗВОДСТВА СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННОЙ ПРОДУКЦИИ В КАРАКАЛПАКСТАНЕ

Бахыт Б. Мамбетназаров

Исследователь

Каракалпакский институт сельского хозяйства и агротехнологий

Нукус, Узбекистан

E-mail: mambetnazarov0190@mail.ru

О СТАТЬЕ

<p>Ключевые слова: Стратегия развития, трансформация секторов экономики, точки роста, семейные фермы, статистическая группировка, аналитический расчет.</p>	<p>Аннотация: В статье основное внимание уделяется изучению таких вопросов, как агроэкологические особенности Республики Каракалпакстан, совершенствование экономических механизмов развития семейного предпринимательства в сельской местности, изучение теоретико-методологических проблем, связанных с устойчивым экономическим развитием, эффективным использованием особенностей региона и разработка новых подходов. Также в результате аграрных реформ в мире и в нашей стране были выявлены специфические положительные черты, масштабы и возможности эффективного использования всех форм агробизнеса: крупного, среднего и мелкого, для увеличения продовольственных ресурсов в аграрном секторе экономики. учился. Поэтому необходимо более глубокое понимание социально-экономической природы понятия семейного хозяйства, его признаков и структурно-функциональных особенностей, закономерностей развития, которые приобретают все большее значение для развития нашей страна как субъект рыночной экономики. Представлены предложения и рекомендации по расширению участия семейных фермерских хозяйств в обеспечении социально-экономической стабильности в стране за счет увеличения доходов населения на селе, снижения уровня безработицы, роста слоя средних собственников.</p>
--	--

КИРИШ

Жаҳонда аҳоли сонининг ошиши туфайли инсониятни озик-овқат маҳсулотлари билан таъминлаш, иқтисодий хавфсизлик ва ижтимоий барқарорликни сақлашда қишлоқ хўжалиги тадбиркорлигининг, хусусан, оилавий хўжалик фаолиятининг аҳамияти тобора

ортмоқда. Дунёда 600 миллиондан ортиқ оилавий хўжалик мавжуд бўлиб, улар қишлоқ хўжалиги майдонининг 70–80 фоизини эгаллади ва озиқ-овқат маҳсулотларининг 80 фоизини ишлаб чиқармоқда[14]. Шу боис, мамлакатимизда оила хўжалигининг ишлаб чиқариш фаолиятини ривожлантириш, айниқса, қишлоқ хўжалиги маҳсулотларини етиштиришни янада такомиллаштириш муҳим вазифалар қаторига киради.

Дунё миқёсидаги мураккаб жараёнлар ва озиқ-овқат маҳсулотларига бўлган талабнинг кескин ортиши соҳада изчил ислохотларни амалга ошириш заруратини келтириб чиқармоқда. Бу жараёнлар чуқур таҳлил қилинган ҳолда мамлакатимиз кейинги йилларда халқимизнинг фаровонлигини янада ошириш, иқтисодиёт тармоқларини трансформация қилиш ва тадбиркорликни жадал ривожлантириш муҳим йўналиш сифатида белгилаб олинди. Жумладан, “...маҳаллаларнинг “ўсиш нуқталари” ва уларда яшовчи аҳолининг тадбиркорлик фаолиятидаги ихтисослашуvidан келиб чиқиб, уларда истиқомат қилиб, фаолият юритувчи аҳолини давлат томонидан қўллаб-қувватлаш” бўйича қатор вазифалар белгилаб олинган [1]. Мазкур вазифаларнинг бажарилиши қишлоқ жойларда қишлоқ хўжалиги маҳсулотларини етиштириш, аҳоли даромадини ошириш ва тадбиркорликни шакллантиришнинг асосий йўналиши бўлган оила хўжаликларининг фаолиятини ривожлантиришни бугунги кундаги ҳаётий заруратга айлантирди.

Иқтисодиётда оилавий хўжаликни ташкил этиш, унда оила тадбиркорлигини қўллаб-қувватлаш муаммоси узоқ йиллардан буён иқтисодий назария фанининг предмети бўлиб келган. Оила хўжалиги муаммоси иқтисодчи олимлардан С.Р.Макконелл [4], Й.А. Шумпеттер., Мамлакатда аграр иқтисодиёт ва қишлоқ хўжалиги тадбиркорлигини ривожлантиришнинг турли назарий-услубий, ташкилий-иқтисодий жиҳатлари ўзбекистонлик олимлар А.А.Раджапов[6], Б.Б.Беркинов[7], У.П.Умурзақов[8], Т.Д.Дўстжонов[9], Т.Нурымбетов[10] ва бошқаларнинг тадқиқотларида келтирилган.

Шу билан бирга, бажарилган илмий тадқиқот иши республикаimizдаги қишлоқ аҳолисининг миллий хусусиятларини ҳисобга олган ҳолда, қишлоқ хўжалиги тадбиркорлигини ривожлантиришнинг ижтимоий-иқтисодий муаммоларини институционал тарзда, ўзаро боғлиқликда ўрганишга қаратилган таклиф ва хулосаларнинг долзарблик даражасини янада оширади.

Иқтисодчи оимларнинг фикрича “Оила — шахс, оила ва бутун жамиятнинг ижтимоий, иқтисодий ва маънавий эҳтиёжлари қондиришга қаратилган фаолиятини амалга ошириш учун бир-бири билан қориндош-уруғчилик алоқалари асосида ташкил топган кишиларнинг кичик гуруҳи”[11] бундай таърифлардан биз албатта деҳқон

хўжалигини ҳам бир оила сифатида қараймиз. Оила – жамиятнинг, авваламбор, ўз хонадониди ҳаёт фаолиятини, шу жумладан, хўжалик фаолиятини юритувчи бирламчи ячейкасидир. Шу сабабли оила ва уй жуда боғлиқ тушунчалардир. Чунки, оила ҳаёт фаолиятининг асосини уй жой ва меҳнат ташкил этади, айниқса, ёшлар ва ёш оилаларни қишлоқ ҳудудларида яшаб қолиши бутун дунёда долзарб муаммодир[12]. Шу сабабли, оиланинг асосий функцияси ишчи кучини такрор ишлаб чиқариш ва маҳсулот етиштириш бўлиб, унинг фаолият макони чегараланмаган.

АСОСИЙ ҚИСМ

Тадқиқотларимиз натижасида оилавий қишлоқ хўжалиги маҳсулотлари ишлаб чиқарувчиларга нотижорат, яна ҳам аниқроғи, нотадбиркорлик хўжалик шакли сифатида эмас, балки, индивидуал тадбиркорлик хўжаликлари сифатида комплекс ёндашув таклиф қилинади.

Чунки, эомонавий шарт-шароитларда қишлоқ хўжалигида оилавий хўжаликлар ишлаб чиқаришнинг аҳоли учун анчагина ижтимоий афзалликларига қарамасдан фермер хўжалигидан фарқловчи қуйидаги камчиликларга ҳам эга:

- ишлаб чиқариш технологиясининг экстенсивлиги, яъни, ҳаддан зиёд қўл кучига асосланган оғир меҳнат юкламалари;
- мураккаб демографик вазиятга эга эканлиги (қишлоқ аҳолисининг қариши ва оила таркибининг қисқариши);
- жамоа таркибига эга қишлоқ хўжалиги ишлаб чиқаришидан узоқлашган, узилиб қолган ҳолларда уларнинг кўмагидан маҳрум бўлиб қолиши;
- ишлаб чиқилган маҳсулотни сотиш жараёни тартибга солинмаганлиги;
- мавсумий даврларда бефойда, ортиқча бўш вақтлар ва айниқса, товар ишлаб чиқариш кучайтирилган ҳолларда оилавий эксплуатация даражасининг юқорилиги.

Шу билан бир вақтда, қишлоқ жойларида оила хўжалиги тадбиркорлиги, оилавий мулкка асослангани, оила аъзолари иштирок этадиган ва маълум даражада оилага даромад (фойда) ва ижтимоий наф келтирилишини кўзлаб қилинадиган эркин танланган қонуний фаолиятига замин яратади.

Шу билан бир вақтда, оилавий хўжаликлар ривожига таъсир кўрсатувчи ҳудудлар доирасидаги маҳаллий омиллар турли-туман ва кўп сонли бўлиб, уларнинг энг асосийларига:

- демографик омил;
- оилавий хўжаликларнинг фаолиятини тартибга солиш, рағбатлантириш масалаларини ҳуқуқий жиҳатдан такомиллашганлиги;

- оилавий хўжаликлар моддий-техник базасининг мустаҳкамлиги.

Оилавий хўжаликлар билан бошқа хўжалик субъектлари ва бошқа ташкилотлар ўртасида интеграция алоқалар даражаси, уларнинг хўжалик фаолиятини давлат томонидан рағбатлантириш омилларини кўрсатиш мумкин

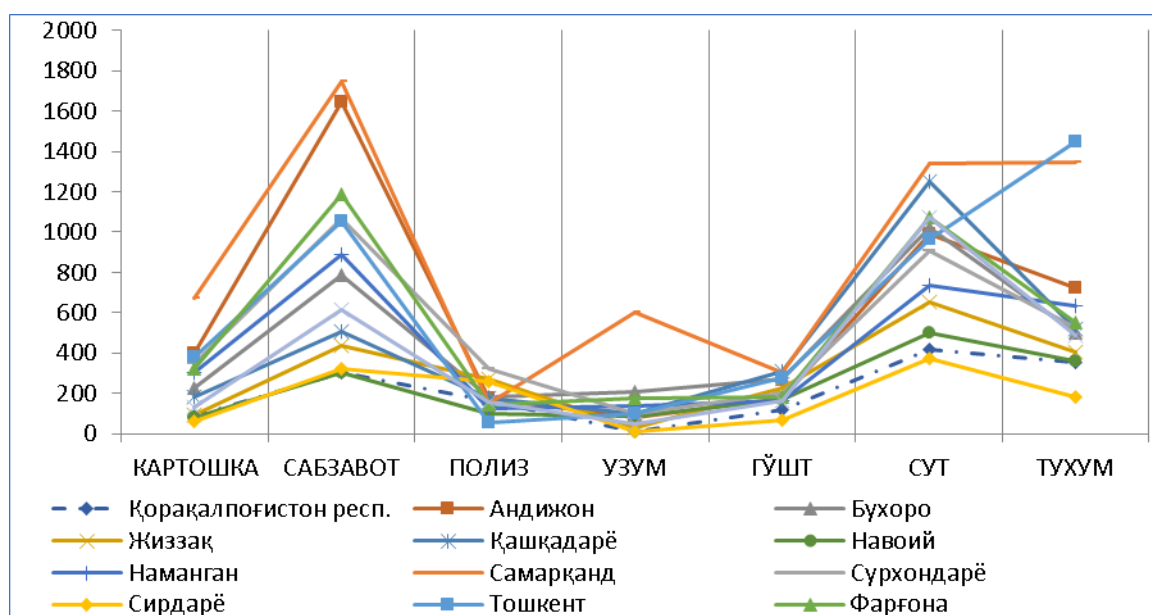
Шу ўринда қайд этиш жоизки, мамлакатимизда оила хўжалиги фаолияти билан боғлиқ бўлган қонун ҳужжатлари қабул қилинган. Уларда оила хўжалиги ишлаб чиқариш функциялари ва оила бюджетини шакллантириш билан боғлиқ бўлган муҳим институционал нормалар ва механизмлар мавжуд. “Дехқон хўжалиги тўғрисида”ги[2] ва “Оила тадбиркорлиги тўғрисидаги”[3] ЎзР Қонунлари шулар жумласига киради. Ушбу қонунлар негизида оила хўжаликларининг ишлаб чиқариш ҳамда оила бизнесини амалга оширилади.

Ҳозирги иқтисодий адабиётларда оила хўжалиги турли нуқай назарларни Ҳисобга олган ҳолда унинг ҳар томонидан кўриб чиқишга уринишлар кузатилмоқда. Натижада оила хўжалиги инсон капиталини ривожлантириш, ишчи кучини такрор барпо этиш, бозорга ресурслар етказиб бериш ва даромадлар олиш функцияларини бажарувчи фаол хўжалик юритувчи субъект; ишлаб чиқариш, тақсимлаш, алмашиш ва истеъмол қилиш субъекти сифатида намоён бўлмоқда; хўжаликнинг ички ишлаб чиқариш фаолиятига ҳам эътибор қаратила бошлади. Шу билан бирга қишлоқ жойларида тадбиркорлик фаолиятини юритаётган оила хўжалигининг фаолиятини кўриб чиқишда унинг бозор, давлат, корхоналар томонидан тартибга солиш, ривожланишини рағбатлантириш муаммолари тадқиқ қилинмоқда.

Қорақалпоғистон Республикаси ривожланишида саноат тармоқлари билан бир қаторда қишлоқ хўжалиги етакчи ўрин тутди. Қорақалпоғистон Республикаси аграр сектори мамлакат минтақаларидан фарқли равишда, ўзига хос мураккаб экологик оғир вазиятларни эътиборга олган ҳолда иш юритиш талаб этилиши билан ажралиб туради.

2021-йилда Қорақалпоғистон Республикаси бўйича ялпи ҳудудий маҳсулот (ЯХМ) ҳажми жорий нархларда 26 250,7 млрд. сўмни ташкил этган бўлса, 2020- йилга таққослаганда 7,4 % га ўсган. Аҳоли жон бошига ҳисобланган ЯХМ 13 558,6 минг сўмни ташкил этиб бу кўрсаткич ўтган йилга нисбатан 6,0 % га юқоридир. 2021 йилда қишлоқ, ўрмон ва балиқчилик хўжалигининг ЯХМнинг тармоқлар бўйича таркибидаги улуши 28,8 % ни ташкил қилди. Ўсиш суръатлари қишлоқ, ўрмон ва балиқчилик хўжалигида – 103,7 % (ЯХМнинг тармоқлар бўйича таркибидаги улуши – 28,8 %), саноатда – 107,4 % (26,7 %), қурилишда – 110,5 % (8,5 %), хизматлар соҳасида – 109,7 % ни (36,0 %) ташкил этди[15].

Қорақалпоғистон Республикаси ЯХМ ҳажми йиллар давомида ўсиш тенденциясига эга бўлди. Хусусан, 2017 йилда республиканинг ЯХ 6518,0 ҳажми 6518,0 млрд сўмни ташкил этган бўлса, 2021 йилга келиб 26 250,7 млрд. сўмни ташкил этди[16]. Бу кўрсаткич мамлакат ЯИМга нисбатан олганда 28 баробар паст ҳисобланади яъни етарли даражада ўз имкониятларидан тўлиқ фойдаланмаяпти дейиш мумкин. Бунинг сабабларидан Орол денгизига қуйилиш дельтаси атрофидаги иқлими қуруқ ва сув камлиги, ҳудуднинг ривожланиш даражасининг нотекисликлари атроф-муҳитнинг экологик муаммоларининг мавжудлиги кабилардир.

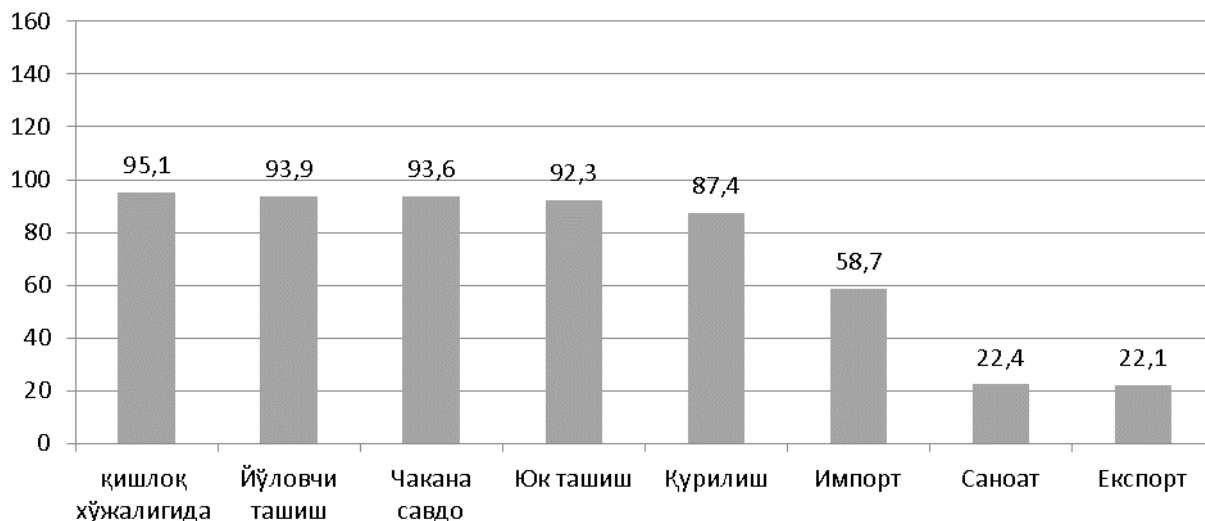

2.4-расм. 2021 йилда ҳудудлар кесимида асосий турдаги қишлоқ хўжалиги маҳсулотларини ишлаб чиқариш[15].

Қорақалпоғистон Республикаси асосий қишлоқ хўжалиги маҳсулотларини етиштириш бўйича мамлакатимизда нисбатан паст ривожланган минтақа ҳисобланиб, мева ва резаворлар, сабзавот, картошка, узум, , гўшт ва сут етиштиришда республикада қуйи поғонани эгаллайди.

Қорақалпоғистон Республикасида 2021 йил янгидан ташкил этилган кичик тадбиркорлик (бизнес) субъектларининг сони 3832 та ташкил қилиниб, ялпи ҳудудий маҳсулотнинг 56,4 фоизи кичик бизнес субъектлари томонидан ишлаб чиқарилган. Шундан, энг кўп янгидан ташкил этилган тадбиркорлик субъектлар савдо соҳасида 1457 та, қишлоқ, ўрмон ва балиқчилик хўжалигида 966 та, саноат тармоғида 788 та, қурилиш тармоғида 276 та, яшаш ва овқатланишда 213 та, ташиш ва сақлашда 132 та ташкил этилган[16].

Таҳлилларимиз кўрсатилишича, 2021 йилда мамлакатимизда иқтисодий фаолият турлари бўйича тадбиркорлик субъектлари энг юқори улуши қишлоқ хўжалигида 95,1 фоиз, йўловчи айланмасида 93,9 фоиз, қурилиш ишларида 87,4 фоиз, юк ташишда 92,3 фоиз, чакана савдо айланмасида 93,9 фоизни ташкил этди (2-расм).

2.5-расм. 2020 йилда Қорақалпоғистон Республикасида кичик тадбиркорликнинг асосий иқтисодий фаолият турларидаги улуши (фоиз ҳисобида)

Таҳлил натижаларидан келиб чиқиб, мамлакатимиз томонидан бизнес муҳитини яхшилаш учун кўрилатган чора тадбирлар натижасида яқин истиқболда умумий иқтисодий вазиятнинг яхшиланишини ижобий ўзгартганлигини кўриш мумкин.

Маълумотлар шундан далolat беради, Республикада 2021 йилда картошканинг 67,0 фоизи, сабзаёт маҳсулотларининг 60,6 фоизи, меванинг 44,1 фоизи, узумнинг 55,7 фоизи деҳқон хўжаликларида ишлаб чиқарилган. Ушбу фоиз кўрсаткичлари 2020 йилга нисбатан бирмунча пасайган бўлсада уларни ишлаб чиқариш ҳажми шу даврда ўсиб бориш тенденциясига эгадир.

Масалан, картошка ишлаб чиқариш 2021 йилда 2005 йилга нисбатан 686,8 фоизга, сабзаёт – 790,2; мева – 541,3; узум – 486,5 фоизга ошган. Шунингдек, қишлоқ хўжалигидаги қўй – экинларнинг қарийб 88 фоизи, қора молларнинг 96,0 фоизидан кўпроғи, паррандаларнинг 72,0 фоизи оила хўжаликларида жойлашган. Республикадаги ўртача битта оила хўжалигига (қишлоқ жойларида) 3,2 бош қорамол (шундан 1,2 фоизи соғин сигир), 6,5 бош қўй ва эчки, 14 бош парранда тўғри келади[16].

Бунда, кўрсатилган йиллар давомида чорвачилик маҳсулоти ҳажми ошиб борган бўлсада, умумий ҳажмдаги улуши камайиб бораётганлиги кузатилмоқда. Чунки, оила

хўжаликлари аста-секинлик билан бўлсада трансформациялашув натижасида юқорирок даражадаги хўжаликларига айланиб бораётганлиги кузатилмоқда.

Қорақалпоғистон Республикасида деҳқон хўжаликлари томонидан 2021 йилда 37,1 минг тоннадан кўпроқ дон, 182,8 минг тонна сабзавот, 59,9 минг тонна картошка, 78,2 минг тоннадан зиёд полиз, 27,3 минг тонна мева, 6164,0 тонна узум ва бошқа маҳсулотлар етиштирилган[16].

Шу даврда Қорақалпоғистон республикасида ишлаб чиқарилган қарийб 95 фоиз (ёки қарийб 110 минг тонна) гўшт (сўйилган вазнда), 92,5 фоиз (ёки 388,8 минг тонна) сут, 78,6 фоиз (ёки 280,8 минг тонна) тухум, 22,1 фоиз (ёки 3200,5 тонна) балик, 92,9 фоизи (ёки 1092,4 минг бош) йирик шохли қора моллар, 91 фоиз (ёки 309,7 минг бош) сигирлар, 84,1 фоиз (ёки 991 минг бош) қуй ва эшкилар ва бошқа хўжалик тоифасидаги маҳсулотлар деҳқон хўжаликлар улушига тўғри келади[16]. Бу оила хўжаликларининг аҳолини озиқ-овқат маҳсулотлари билан таъминлашдаги ўрни юқори эканлигини билдиради.

Умумий ҳудудий ички ишлаб чиқариш имкониятларини сафарбар қилиш ҳисобига ҳудуднинг товар ҳаракатини такомиллашуви мамлакатни озиқ-овқат билан ишончли таъминлашнинг зарур воситаси бўлиб майдонга чиқади. Статистик маълумотларга кўра дон ҳосилдорлиги фермер хўжаликларида 2021 йилда 2000 йилга нисбатан 1,5 марта деҳқон хўжаликларида эса шу даврда 1,1 мартага ўсган. Аммо, деҳқон хўжаликларида дон экинлари ҳосилдорлиги бир гектардан 2021 йилда 30,6 центнерга, фермер хўжаликларида эсса 24,9 центнерга тенг бўлган. Ёки шу даврда деҳқон хўжаликларида 1 гектар ердан фермер хўжаликларида нисбатан 5,7 центнер кўп дон ҳосил етиштирилган[16].

Тадқиқот мақсадларидан келиб чиқиб, оила хўжаликлари таркибидаги деҳқон хўжаликлари маҳсулотларининг ишлаб чиқаришни ривожлантириш истиқболлари кўп вариантли эконометрик моделлар тўзиш орқали асосланди. Эконометрик моделлар ичидан статистик баҳолаш мезонллари қийматларини тақослаш ҳамда ARIMA модели ва стата дастуридан фойдаланган ҳолда прогноз моделлари тузиш орқали аниқланди.

Тадқиқотимиз давомида Қорақалпоғистонда деҳқон хўжаликларда етиштирилган қишлоқ хўжалиги маҳсулотлари прогноз қилинди ва STATA дастуридан фойдаланган ҳолда оилавий хўжаликлари учун дон, картошка, сабзавот, мева, узум, гўшт, сут, тухум маҳсулотларининг пессимистик, ўртача ва оптимистик вариантларининг прогноз қийматлари ишлаб чиқилди.

ХУЛОСА

Хулоса қилиб шуни айтиш мумкинки, Қорақалпоғистон Республикаси қишлоқ жойларида оилавий асосдаги тадбиркорликни ривожлантириш бандлик муаммосини

айниқса, хотин-қизлар, қишлоқ ёшларини иш билан таъминлаш, оилаларнинг даромадини сезиларли даражада кўпайтириш, бутун мамлакатимиз аҳолисining фаровонлигини ошириш имкониятини яратади. Бу биринчидан, аҳолини иш билан таъминлаш орқали оилаларнинг муҳим даромад манбаи ва мулкдорлар синфини шакллантиришнинг асоси бўлса, иккинчидан, мамлакатимиз бозорининг қишлоқ хўжалиги маҳсулотларига бўлган эҳтиёжини қондириш орқали аҳолининг турмуш даражасининг ошишига сабаб бўлади.

Иқтисодиётни эркинлаштириш шароитида “оила”, “оила хўжалиги” тушунчаларининг ижтимоий-иқтисодий жиҳатдан мазмуни кенгайиб, уларга фақат истеъмолчи субъект сифатида эмас, балки иқтисодий муносабатларнинг асосий иштирокчиси эканлигини ҳисобга олиб ёндашиш мақсадга мувофиқдир. Иқтисодий адабиётларда ушбу тушунчаларга доир турли хил қарашлар мавжуд. Бу тушунчаларни назарий жиҳатдан тадқиқ қилиб ҳар бирининг такомиллашган таърифлари ишлаб чиқилди.

Қишлоқ ва шаҳарларда ҳар қандай хизмат турини кўрсатаётган тадбиркорларга солиқлар ва ягона ижтимоий тўловларни янада камайитириш мақсадга мувофиқдир. Чунки, мазкур тўлов турлари тадбиркорлик фаолиятини ривожлантириш ва шу орқали оила даромадларини кўпайтиришда муҳим омил сифатида намоён бўлади. Бу эса, оилаларнинг ўз маблағлари билан хизмат кўрсатиш турларини кенгайтиришга имкон беради.

Қишлоқ жойларида оила хўжаликлари ўзларининг қишлоқ хўжалиги маҳсулоти ишлаб чиқариш салоҳияти билан фермер ва бошқа тоифадаги қишлоқ хўжалиги корхоналаридан устун туради, ва улар ер, меҳнат ва бошқа ресурслардан самарали фойдаланиб, оила истеъмоли учун ҳамда бозорда сотиш учун деҳқончилик ва чорвачилик маҳсулотлари ишлаб чиқариб, шунинг эвазига катта оилавий даромад оладилар. Бунга оила ва унинг аъзолари тадбиркорлигига қонун орқали берилган кафолатлар ҳамда уларни ишлаб чиқариш фаолиятини давлат томонидан қўллаб-қувватлаш асос бўлиб хизмат қилмоқда.

ФОЙДАЛАНИЛГАН АДАБИЁТЛАР РЎЙХАТИ

1. Ўзбекистон Республикаси Президентининг “2022–2026 йилларга мўлжалланган янги Ўзбекистоннинг тараққиёт стратегияси тўғрисида”ги фармони. // Янги Ўзбекистон. 2022 йил, 1 февраль, №22 (544).
2. Ўзбекистон Республикасининг “Деҳқон хўжалиги тўғрисида”ги қонуни.- Т.: 2021 йил 1 апрель, ЎРҚ-680-сон. www.lex.uz.
3. Ўзбекистон Республикасининг “Оилавий тадбиркорлик тўғрисида”ги қонуни.- Т.: 2012 йил 26 апрель ЎРҚ-327-сон. www.lex.uz.

4. Макконелл С.Р., Стенли Ж.И., Брю С.Д. Экономикс. Таллин, 1993.; Вебер М. Экономические формы производства торговли. – М.: Высшая школа, 2006
5. Шумпеттер Й.А. Теория экономического развития. Капитализм, социализм и демократия; - М.: Эксмо, 2008. - 864 с.
6. Раджапов А.А. Бозор иқтисодиётига ўтиш шароитида фермер хўжаликлари фаолиятининг самарадорлиги. Дисс.и.ф.н. –Т., 2000.;
7. Б.Б.Беркинов ва бошқалар. Уй хўжаликлари ривожланиши ва оила даромадларини ошириш истиқболлари// Монография. – Т.. Fan va texnologiya, 2013. –Б.144 бет.:
8. Ў.П.Умурзоков ва бошқалар. Қишлоқ хўжалиги иқтисодиёти. Ўқув қўлланма-Т.: “Иқтисод-молия” 2007 й.,
9. Дўстжонов Т.Д., Салаев С.К. Иқтисодиёт ва тадбиркорлик асослари. Ўқув қўлланма. – Т.: Иқтисод-Молия, 2006. - 332 б.
10. Нурымбетов Т.У. Қишлоқ хўжалиги ишлаб чиқаришини диверсификациялаш йўналишлари (Қорақалпоғистон Республикаси мисолида), Иқтисодиёт фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD) диссертацияси автореферати, Тошкент – 2019. www.ziynet.uz.
11. Афанасьева Т.М. “Оила”. – Т.. “Ўқитувчи”, 1986. – 87-бет.
12. Aileen Stockdale., Сара Фергюсон. Planning to stay in the countryside: The insider-advantages of young adults from farm families. [Journal of Rural Studies](http://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0743016720301972#), Volume 78, August 2020, Pages 364-371. <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0743016720301972#>
14. <https://www.fao.org/3/cb8227en/cb8227en.pdf>.
15. www.stat.uz
16. www.qrstat.uz